

Omeniti je treba še način razlikovanja kulturnih plasti. Avtor sam pravi, da jih je bilo precej težavno razlikovati, ker pravih plasti sploh ni bilo in so bili artefakti le več ali manj raztreseni v grušču. V bližini najdišča je med gruščem ogromno kremencev najrazličnejših zvrsti in barv. To je olajšalo razlikovanje, ker so naseljenci raznih kultur uporabljali zmerom skoraj le eno samo vrsto kremenca. Najbolj se je avtor pri tem opiral na tipološke razlike. Središče naselitve je bilo v raznih plasteh na različnih mestih pod abrijem. Nekaj opore so dali vmes ležeči deli porušenega stropa in končno tudi barva grušča. K temu bi pripomnili, da je nevarno in dvorezno, upoštevati tipologijo že pri izkopavanjih. Središče naselitve pride v poštev samo pri popolnoma horizontalnih plasteh ali pa pri točnem poznanju poteka plasti, saj imamo primere, da je ista kulturna plast že v majhni razdalji v zelo različnih višinah. Pri opisani situaciji so prav gotovo osebni vtisi igrali precejšnjo vlogo.

Pri primerjavi z drugimi najdišči Sirije in Palestine (VI. poglavje) se ozira avtor predvsem na najdišče Karmel. Tudi v tem najdišču so bile razmere podobne jabrudskim, dolgotrajna naseljenost in še večja množina artefaktov. Delitev kulturnih plasti pa ni bila izvedena tako na drobno kot v Jabrudu. Verjetno zaradi tega tudi nista bila ugotovljena jabrudien in praurignacien, medtem ko se ostale kulture precej ujemajo. Avtor se postavlja na stališče, da sta tudi tam oba zastopana in le pomešana med ostali inventar, ker ni bila delitev izvedena že pri izkopavanju.

V zadnjem poglavju se ne spušča v podrobno primerjavo z evropskimi najdišči, ampak daje le v širokih potezah primerjavo razvoja obeh delov sveta in svoje poglede na izvor, premikanje in medsebojno vplivanje poedinih kultur.

Na mnogih mestih pride do izraza želja in potreba novih najdb na Balkanskem polotoku. Ker obsega naša država velik del tega, nam pripada naloga, da z novimi odkritji izpolnimo to praznino.

M. Brodar

I. SPELEOLOŠKI KONGRES JUGOSLAVIJE

Od 21. do 24. januarja 1954 je bil v Postojni prvi kongres jugoslovan-skih speleologov. Na kongresu so sodelovali strokovnjaki najrazličnejših panog v zvezi s proučevanjem kraških pojavov.

Po uvodnem govoru in pozdravih so predavatelji podali zgodovino speleološkega udejstvovanja v posameznih republikah. O prvem mednarodnem kongresu speleologov v Parizu je referiral dr. Savnik, o mednarodni konferenci v Frankfurtu pa dr. Roglič. V strokovnem delu kongresa je prvi predaval akademik dr. Melik o kraških poljih v pleistocenu, katerih naplavine pričajo o toplejših obdobjih tedanjega časa in velikih jezerih ter močvirjih na krasu. Poudaril je važnost raziskovanja kraških naplavin za melioracijska in hidrotehnična dela na krasu. Referat o jamah Učke in Čičarije je imel Mirko Malez. Problem preskrbovanja obmorskega in otoškega prebivalstva s pitno vodo je obravnaval dr. Milojević na podlagi proučevanja slankastih izvirov na Korčuli ter polotoku Pelješcu. O geoloških problemih notranjskega in primorskega krasa je govoril M. Ple-ničar. Vprašanje visokogorskega krasa, ki ga bo treba šele začeti siste-matično proučevati, je postavil prof. P. Kunaver. Inž. Draškoci iz Svilajnca je predaval o breznih in jamah na povirju Resave, pritoka reke Morave.

Tehniko raziskovanja jam je razlagal asistent France Hribar. Vprašanja hidrotehničnih del v zvezi z vodnim gospodarstvom krasa sta obravnavala predavatelja inž. Stefančič in inž. Jenko. Z uporabo geofizičnih metod pri raziskovanju jam je seznanil prisotne inž. Miklič. Inž. Hrovat je predaval o delovanju eksogenih sil na kraško površino.

V biološko-arheološki sekciji je predaval akademik dr. Hadži o jamski favni, ki je silno zanimiva, ker so v temnem podzemlju našle zatočišče

številne živalske vrste, ki so na površini že davno izginile. O jamski flori je predaval prof. Tomažič; v koreferatu je dr. Budnarjeva poudarila važnost palinologije za ugotavljanje nekdanje vegetacije, ki nam služi pri proučevanju življenja davnih jamskih prebivalcev. O tem sta predavala dr. Brodar in dr. Korošec.

Prof. Brodar je naglasil važnost speleoprahistorije v okviru speleologije, saj so bile jame prva človeška bivališča. Po ostankih, ki jih najdemo v jamah, lahko razberemo kulturni razvoj človeka stare kamene dobe ali paleolitika. Do danes so raziskovanja toliko napredovala, da lahko trdimo vsaj za kraške predele severozahodne Jugoslavije, da jih je naseljeval ledenodobni človek v različnih fazah ledene dobe.

Že pred koncem prejšnjega stoletja so izkopavali v naših jamah, a so našli le paleontološke ostanke. Možno je, da je kdo, n. pr. dr. Moser, zadel v kateri od izkopanih jam tudi na paleolitske ostanke, gotovo pa ni. Material, kolikor ni sploh izgubljen, je brez vsakih podatkov in zato brez vrednosti. Prva zanesljiva najdba paleolitske kamene industrije je bila v jami Pod kalom. Opisal jo je najprej Mochi leta 1911 in jo uvrstil v mlajši paleolitik v aurignacien, ki je po tedanjih naziranjih spadal že v dobo umika würmske poledenitve. Kot drugo najdbo je pred prvo svetovno vojno odkril Th. Kormos kostno kulturo pri Lokvah nad Delnicami. Danes vemo, da pripada aurignacien, in sicer olševski kulturi, takrat jo je pa pripisal magdalénienu.

Pod italijansko okupacijo med obema vojnama so se v jami Pod kalom vršila še nova izkopavanja. Počasi je prevladalo mnenje, da kultura ni aurignaška, temveč moustérienska in sicer alpski moustérien. Ze leta 1932 je dr. Anelli napravil nekaj sond v Betalovem spodmolu pri Postojni. Kulturne ostanke, ki jih je našel, je pripisal neolitiku. Pozneje je kopal nekoliko globlje in zadel na pleistocenske plasti s paleolitsko kulturo. Vojna je nadaljnje delo preprečila. Rezultati tudi niso bili nikjer objavljeni.

Po osvoboditvi je bilo treba začeto delo nadaljevati. Šestletna izkopavanja so bila bogato poplačana. Glede na kulturno ostalino, favnistične in rastlinske ostanke Betalovega spodmola, moremo sklepati, da je bil naš kras naseljen tako v starejšem kakor tudi v mlajšem paleolitiku, in sicer od riške poledenitve preko risswürmske medledene dobe še v vseh fazah zadnje würmske poledenitve ter še po njej. Pri drugih izkopavanjih so bile po osvoboditvi odkrite še štiri druge paleolitske postaje: Otoška jama, Postojnska jama, Županov spodmol in Parska golobina. Zato lahko danes že upravičeno govorimo o kraškem paleolitiku.

O mlajših kulturah v jamah je govoril dalje prof. Korošec in dejal, da je po končani starejši kameni dobi človek ponovno trajno naselil jame šele v starejšem neolitiku. Njegovo bivanje v jamah v mezolitiku še ni zadosti dokazano, saj imamo le Špehovko pri Zgornjem Doliču, v kateri so tudi kulturne plasti, ki pripadajo mezolitiku.

V starejšem neolitiku so zlasti naseljene jame dalmatinskih otokov, n. pr. Hvar, medtem ko iz tega obdobja nimamo najdb v jamah slovenskega in istrskega krasa ter ostalih predelov Jugoslavije. Vzrok so delno slabo raziskane jame delno pa tudi geografski momenti. Mlajšemu neolitiku pripada Ajdovska jama pri Krškem z lengyelsko odnosno slavonkoskremsko kulturo, katere prebivalci so se bavili s poljedelstvom, kar pričajo plasti pšenice v jami.

Šele pri koncu neolitika ter v eneolitiku so naseljene tudi jame v Istri in Slovenskem Primorju (Skocjanske jame, Betalov spodmol, Vlaška jama, Jama Pod kalom, Predjama itd.). Kljub velikemu številu raziskanih jam pa zaradi nesistematičnih izkopavanj v preteklosti še nimamo pravega vpogleda v kronologijo, stanovanjske podrobnosti in ostale življenjske razmere tedanje dobe. V tej dobi jame niso več trajno naseljene, ampak

so le začasna zatočišča v nemirnih časih, ki nastopajo z uporabo kovinskega orodja in orožja.

Le poredkoma pa so bile naseljene jame v bronasti dobi, vendar se je v nekaterih jamah naselitev še nadaljevala v bronasti dobi, n. pr. Grabčeva špilja na Hvaru, jama v Predjami, Škocjanske jame. V bronasti dobi pa so bile naseljene tudi nekatere jame po ostalih pokrajinah Jugoslavije (Hrustovača pečina v Bosni itd.), vendar so skoraj vse predstavljale bolj ali manj začasna skrivališča. Enaka je slika tudi v času železne dobe ter rimske okupacije. Često najdemo v jamah tudi zidove, ki so jih delili v več oddelkov ali pa so bili dohodi k jamam namerno izboljšani. V vseh teh obdobjih pa jame niso služile samo za bivanje, ampak so v njih tudi pokopavali (Ajdovska jama pri Krškem, Škocjanske jame, jama v Predjami itd.). Često so bile jame tudi kulturna mesta, zlasti v rimskih časih v zvezi z Mitrasovim kultom.

Iz dobe selitve narodov ter slovanske naselitve imamo v jamah le skromne kulturne ostanke, ki nam pa ne pojasnjujejo vloge jam. Številnejše ter raznovrstnejše pa so najdbe iz poznejših obdobj, ko so služile jame beguncem, pastirjem in raznim roparskim tolпам za zatočišča in skrivališča.

Speleološkim organizacijskim vprašanjem sta posvetila svoja predavanja dr. Bohinec o bibliografiji krasa ter dr. Savnik o načrtu katastra jam, jamske terminologije in nomenklature. Končno je še prof. Habe nakazal oblike in program bodočega dela jugoslovanskih speleologov, posebna komisija pa je pripravila temelje za bodočo centralno jugoslovansko speleološko zvezo. Poleg strokovnih predavanj so udeleženci kongresa napravili praktične ekskurzije v Postojnsko, Črno in Pivko jamo ter v Predjamo in Škocjanske jame.

S. Jesse-M. Brodar

Razprave III. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za zgodovinske in družbene vede, Ljubljana 1953, 335 strani ter večje število risb, načrtov, fotografij in tabel pri vsaki razpravi. Povzetek v nemškem, oziroma angleškem jeziku.

SAZU je v Razpravah III izdala posebno publikacijo razprav, ki obsegajo le arheologijo in antropologijo v zvezi z arheološkimi raziskavanji. Pred leti je izšla podobna publikacija pod naslovom Arheološka poročila, sedaj pa se je Akademija odločila, da uvrsti tudi taka poročila med razprave. Razprave III obsegajo pet, oziroma šest samostojnih razprav, ki vsebujejo razno gradivo.

Prva razprava »Ajdovska jama« je delo dveh avtorjev: S. Brodarja in J. Korošca ter se deli v dva dela. Ajdovsko jamo je raziskoval S. Brodar leta 1958 in jo obdelal z geološkega in paleontološkega gledišča. Raziskoval jo je z željo, da bi odkril novo paleolitsko postajo. Kljub temu pa, da je tam bilo precej pleistocenske favne, vendar ostalin človeka, ki bi pripadale kvartarju, ni našel. Zanimive pa so njegove konstatacije lege holocenskih plasti. V teh so bile razne ostaline človeka iz mlajše dobe, kot so keramične ostaline, pepel in posamezni železni objekti, od katerih pripadajo nekateri celo najmlajši periodi. Med ostalim so posebno zanimivi grobovi, ki so bili tu, kakor pravi Brodar, izpostavljeni v enem od rovov, ki predstavljajo enega od vhodov v Ajdovsko jamo. Njegovo mnenje je, da so pokojniki, ki so predstavljali stanovalce te jame, bili pobiti in izpostavljeni, toda po nekem času so se novi prebivalci tu zopet naselili. Zanimiva je tudi Brodarjeva ugotovitev, da je človek uporabljal za svoje bivanje le oba rova v jamo, medtem ko sama jama ni bila naseljena.

Kulturne ostaline v Ajdovski jami je objavil Korošec. Gradivo pripada več kulturnim obdobjem. Najstarejša bi bila neolitska doba, ki je zastopana po keramiki in kamenem orodju. Kulturo te jame veže Korošec z lengyelsko, oziroma s slavonsko-sremsko skupino. Skoraj vse keramične oblike imajo nekaj skupnega, posebno v spodnjem delu posode, kar jih